

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în lăintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ în Sibiu.

Nr. 70.

— Sibiu, Sâmbata 30/11 Septembrie. —

1880.

Se se faca lumina!

A fostu în Novembre 1866 candu am declarat în „Gazet'a Trans.“ sub titlu „Odata pentru totdeauna“, că cu fói'a clericale „Telegrafulu romanu“ nu mai voiu se am a face în tóta viéti'a mea, nici în clinu și nici în maneca. Am știutu bine, pentru-ce trebuie se evitu ori-ce discussiuni ulterioare cu „Tel. rom.“ Eramu tradati, și nu mai voiamu se aruncu și eu oleiu pe focu. După 18 luni am aruncatu pe optu ani de dile pén'a de publicistu politicu și am mai tinutu inca numai pe cea de literatu. Nici la conferentie politice nu am voitu se iau parte nicairi, pentru-că se nu mi se mai póta dice, că numai eu asiu fi capulu reutatiei, séu cum întielegeau altii lucrurile, că numai au asiu inpedecá pe romani, că se nu'si céra gratia în genunchi și se nu se supuna „auf Gnade und Ungnade.“

Din caus'a acestei retrageri am avutu multe dile rele cu amici și neamici de ai mei. Precum eram și ruinatu în sanetatea mea după unu morbu cumplitu de câteva luni, suferiamu și taceamu. „Tel. rom.“ tocma pe atunci isi celebrá câteva triumfuri fórté stralucite la parere. Prin acésta elu se credea atotu-potenté și lovia cu pitiorulu în — luptatorii romani, cadiuti prin armele altora. Acésta maniera de a triumfá, m'a revoltatu intru tóta fiinti'a mea și în Iuliu 1869 am reluatú pén'a de publicistu. Abia esise unu articlu în „Gazeta“, candu éta intra la mine în Brasiovu onor. domnu Joa n u c a v. de P u s c a r i u, care petrecuse la apele minerali, și după o conferentia amicabila de 1 óra, imi ia parol'a, că voiu curmá ori-ce discussiune ulterioara cu „Tel. rom.“, pre candu intr'aceea și dsa luá asupra'si nobil'a și romanesc'a missiune de a moderá furile acestuia.

Pána în dio'a de astadi mai am acelu manuscriptu, pe care mi l'am retrasu atunci dela „Gazeta“. Am tacutu apoi până în a. 1876, candu redactorulu Jacobu Murasiu, infrantu de

unu morbu fisicu complicatu, de altulu psihicu, causatu prin persecutiunea sortiei si a ómeniloru rei, remasese numai cu 280 abonati.

„Este și dauna și rusine infricosiata pentru romanii din monarchia, că diariile lor politice nu se potu tineá“, ne diseramu unii dintre noi, apoi apucandu-ne de lucru, până în Novembre 1877 ridicaramu numerulu abonatorulu „Gazetei“ la preste 800.

Sibiulu, pre câtu este elu și romanescu, se aflá până în acelu anu ruptu și sfasiatu amaru în doue partide. Un'a din ele nu avea nici unu locu de aparare în publicu.

„Gazet'a“ isi luase de regula, că se nu se amestece în acelea certe de frati. Alte cestiuni mari, de interessu universale și cele nationali, de viatia de mórte, steteau la ordinea dilei; nu remanea spatiu de o linia pentru certe, ba nu ajungea nici pentru cestiunile mari. Dara apoi certe ne trebuia noue? Certele sclaviloru incatusiati?!

Nu sunt datoriu nimenui cu dare de sama, pentru-ce am mai întemeiatu și acestu diariu politicu „Observatoriulu“ dela 1 Ianuariu 1878. Ceea ce sunt constrinsu a comunicá la loculu acesta pentru lectorii cari nu cunoscú „Teleg. romanu“, este numai inpregiurarea, că dela primulu meu anuntiu, în 2 ani și 8 luni redactiunea lui isi tinú deschise colónele pentru tóte penele moiote în veninu, câte au avutu placere se 'mi insulte persón'a, se mintia câte le place despre întreprinderile mele private, se'si bata jocu și se'si manifeste bucuri'a satanica pentru desastre familiare; până candu în Nrii din urma dede ospitalitate și unui pamfletu infamantu și perfidu, alu carui autoru este unu individuu faimosu.

Ací este de insemnatu, că nici-una din batjocurile, provocarile și atacurile publicate până acum asupra mea în fói'a clericala, n'au esitu în rubric'a cunoscuta sub titlu „Locu deschisu,“ pentru-că redactiunea se póta decliná dela sine orice solida-

ritate cu pasquillele și pamfletele altora, ci tóte s'au publicatu în propriulu corpu alu diariului, la locu de frunte, prin urmare în solidaritate cu redactiunea.

Ore numai cu redactiunea?

Positiunea acelei foi clericale este una din cele mai singulare și anormale, în câtu daca vei face abstractiune dela legile pressei, apoi abia mai poti sci, care din atâtea persóne morali este solidara pentru observarea legiloru etice și de buna cuviintia, redactiunea, comisiunea, consistoriu, sinodu séu cine? Spre a caracterisá óresicum acea positiune curiósá și nedefinita, simtiu necesitatea de a reproduce aici rezultatulu unei conversatiuni amicabile, relative la press'a nóstra periodica.

Inca din serbatorile Nascerei Domnului 1878 am declaratú preas. sale d-lui mitropolitu Mironu Romanulu facia cu preacuv. sa dn. vicariu Popea și cu alti 6 barbati orthodoxi fruntasi, și membrii de ai consistoriului, că eu sunt omu nascutu în libertate, nu sunt sclavu, prin urmare nu cunoscu profesiunea de gladiatoru; nu scriu spre a invrasmasi, ci spre a inpacá spiritele, de aceea cu „Teleg. romanu“ nu me voiu dimitte în nici-o discussiune.

Am facutu acésta declaratiune esc. sale mai virtosu din cauza, că-lu sciamu totuodata presiedinte alu comisiunei archidieceesane, în ale carei mani sunt depuse destinele diariului clericale „Telegrafulu romanu.“

Esc. Sa și toti câtú au fostu de fatia, isi voru aduce bine aminte de respunsulu memorabile ce a binevoitu a'mi dá cu acea ocaziune.

„Da, d-ta ne vei face óresi-care concurentia; noi inse nu avemu cauza se ne tememu de ea.“

„Ce concurentia Escelentia, la 3 milióne de romani, numai trei diarie politice? O mana de sasi, și totu au 2 cotidiane, 1 de 4 ori pe septemana și alte câte-va mai mici.“

„Dara în fine... se póte întemplá, că eu insumi se me vediu silitu a'mi apará chiaru persón'a mea

Foisiór'a „Observatoriului“.

Instructiunea și educatiunea de moda.

(Urmare și fine.)

Cu o educatiune astfelu de viciósá crescú copii până termina studiele secundare, și éta că parintii au decisu a'i trimite în străinatate spre a'si completá studiele. În orasiile mari ale Europei, și mai alesu în Paris, pe lângá tóta cultur'a, coruptiunea, luxulu și moliciunea, se desfasiura în tóta goliciunea lorú și curgéndu abundante cá undele unui oceanu, inveluescu în generalu, și pe acestu nenorocitu, a carui ánima flexibila e inca neformata, și în puçinu timpu cade victim'a toturorú viciiloru.

Si ce se'si reamintésca, că se regrete? pe mam'a sa? de abia o tne minte! Limb'a sa? cu greu incurca câte o vorba doue romanesci! Cine se veghedie acolo la educatiunea și instructiunea sa? Cine se'lu consiliedie a fugi de viciu și a iubí virtutea? Strănetele care'li despojíe profitandu de inabitatulu lui? Cochetii care'li dau ultimulu banu? Toti ilu incanta, toti ilu lingusiescu și sermanulu tineru, presuntiosu, cade victima usiurintiei lui și a neprevederii parintiloru. În scurtu timpu devine unu perfectu jucatoru de biliardu séu de cancan; dio'a ilu apuca prin baluri, cá Mabile etc., unde deminéti'a se spala pe ochi, și consumandu dile și nopti întregi în tóte speciile de desfrenari, isi ruinédia sanetatea și averea. Candu ajunge la extremitate — financiarmente vorbindu — isi mai aduce aminte că are parinti, caror'a le adressédia duzine de epistole estururgente, cerendu bani și éra bani, și nu fára espunere de motive: „Ací viéti'a e fórté scumpa; imi trebuie atáta pentru nutrimentu, atáta pentru camera, atáta pentru carti, atáta pentru preparatori, atáta pentru esamene etc. etc.“ și la casuri estreme: „sunt bolnavu, imi lipsescu medicamentele si doctorulu, sunt pe patulu mortii, séu trimiteti'mi atáti bani, că-ci altfelu me inpușcu.“

Parintii primescu epistolele, le citescu și imediatu tramitu bani copilulu loru.

Asia, în timpu de vreo 5—10 ani urmédia multi din cei trimisi prin străinatate, și după ce deséca cu totulu parte din averea parintiloru, ne pomenimu cu d-loru,

intre noi dandu-ne cóte pe trotoare. Unii inse, mai perspicaci, cari au parinti mai scrupulosi, după-ce perdu 5—6 ani în zadar, facu totu posibilulu și, candu e aprópe de a se întórce în tíera, se repedu prin Itali'a, Bruxel etc. și capetandu de gratia o diploma de capacitate, intra cu mare pompa în tíera cá licentiati în filosofia, séu doctori în sciintiele politice și administrative, séu economi'a politica etc. etc.

În locu de a culege cultur'a tieriloru civilizate, absorbu tóte viciile, singurele cu cari se întorcu în tíera. În locu de a'si luminá spiritele spre a potea fi utili lorú și patriei, din contra, le abrutisédia și le tempescú, devenindu infructuosu și vatematorii, lorú și nationaliloru lorú!

Nu negamu, că mai avemu inca trebuintia a se trimite tineri în străinatate, pentru a se cultivá și instruí; dar acésta atunci, candu ei pótu alege ce e bine și utile, atunci candu ánim'a lorú e formata prin o crescere îngrijita, candu iubescé binele și fuge de reu din convictiune; că-ci altfelu este o chimerica sperantia aceea de a crede, că ori-cine va merge în lumea civilizata, isi va assimilá necessarmente numai cultur'a și instructiunea.

Asemenea ómeni — din nefericire — au inceputu a se înmulți în tíer'a nóstra, cari după ce 'si-au consumatu timpulu în banchete și orgii prin tieri străine, neurcandu scar'a nici unei scóle, intra în tíera cu lornionulu în ochi, necpnoșcéndu'si nici chiaru amicii și facéndu pe savantii. Éta unu omu de societate, unu parinte de familia, și fiindu-cá totulu la noi e posibilu, póte si unu omu de statu. Ce are se produca unu asemenea omu si de ce utilitate va fi? Éta utilitatea: o ánima putreda și infectata de tóte viciile, instruitu prin tóte modurile pentru a'si potea satisface cele mai viue dorintie, cu toalet'a cea mai stralucita și cea mai afe-meiatá, se introduce în familii oneste, în societati alese, ajunge în fine prin manierele cele mai seducatóre, în care singuri au unu studiu perfectu, a respandí cu profusiune intréga, scandalulu și coruptiunea, facéndu dintr'o familia-modelu, unu cuibu de discordia și de ura!

Dar pentru tíer'a lorú acesti pretinsi, invetiati de ce utilitate sunt?

Avendu o instructiune cu totulu superficiale, avendu

gravate în ánimile lorú ideile cosmopolite, despretiundu nationalitatea, limb'a și religi'a lorú, sunt nisce fiintie periculóse, cari nu cugeta niciodata la prosperitatea și ameliorarea societatii. Pusi în capulu celoru mai inalte functiuni, ajusi la onoruri prin cái tortuóse, lipsiti de tactu și de capacitate, nu facu de câtu a exploatá poporul, devenindu instrumentele ori-cui, intrig'a și favórea tinéndu'i la loculu lorú cu absoluta incapacitate.

Se abandonamu dar, acésta sistema de educatiune de moda, care n'are de scopu de câtu a dá societatii incapacitati și ómeni superficiali, că-ci e o cale ratacita, o labóre infructuósa. „Avuti'a intelectuala, a disu unu invetiatu, valorédia mai multu de câtu tóte cele lalte pentru fericirea aceluia care o possede. Ea este după virtute, supremulu bine și sorgintea toturorú bunuriloru. Chiaru din punctulu de vedere economicu, este avuti'a cea mai productiva. Pentru a aprecia avuti'a unei tieri, nu e destulu a considerá fertilitatea solului, fericit'a situatiune a porturiloru, numerulu minelorú etc., ea póte avea tóte acestea în abundantia și se nu fia nici avuta inlantru, nici puternica în afara, dacă n'are ómeni. Educatiunea face pe omu; omulu face pe pamentu... Caracterulu propriu alu avutiei intelectuale este, că dánd'o altora, se pastrédia intacta pentru sine. În ori-ce alta materia, darulu, cá successiunea séu cá vendiarea, transfera proprietatea, adeca acela care dá, incetédia de a possede ceea ce a datu. Nu e totu astfelu cu avuti'a intelectuala. Nu e nici unu interessu a o ascunde; din contra, a o respandí.“

Pretutindeni, astadi acordulu unanimu este, că societatea, famili'a trebuie se'si depuna tóta solitudinea si cu o scrupulósá prudentia se se respandésca educatiunea si instructiunea; filosofulu vede aci unu mijlocu de a face pe omu mai bunu si mai fericitu; filantropulu o usiurare a miseriei; economistulu unu mijlocu puternicu de a activá si ameliorá productiunea; publicistulu, sorgintea progressulu; omulu politicu si omulu de statu, unu gagiú de securitate; toti în fine vedu o satisfactiune rationabila si legitima a necesitatiloru epoeci nóstre, o bariera opusa la reintórcerea revolutiuniloru violente!

D. Z.

(„Press'a“.)

în diariul d-tale, " fu replic'a mitropolitului, ne-asteptata pentru noi toti.

Acestea esplicatiuni reciproce, calme si fratiesei n'au folositu nimicu. Din 2 ani si 8 luni se pôte face o bunicica colectiune de nri de ai „Telegr. rom.“, în care persón'a mea este insultata, totudeauna cá din chiaru-seninu. A fostu si este sub tóta demnitatea mea de a reflectá la misieli. Dupace inse obstinat'a mea tacere observata în interessulu pazei fratiesci, începú a fi esplicata cá frica, apoi sunt datoriu atátu publicului cátu si mie insumi si fiului meu, cá se vindecu în modu radicale pe toti adversarii mei de acea illusiune a loru, inse nici acum aparandu persón'a mea, cá nu am de ce se o aparú, ci punendu'mi acestu diariu nu numai în servitiulu apararei interesselu nóstre superiori si sacre, cá si pâna aci, fia acelea de orice natura, dara si în alu persónelu private si alu corporatiuniloru, care suferu greu dela despotismulu unoru ómeni, carii nu se rusinédia a numi în scrierile loru publice „Juda“ si „vipere“ pe frati de ai loru, cu cari servescu la acelasiu altariu dumnediescu.

Intunecimea este prea mare inpregiurulu nostru; adevveri patente sunt sucite si falsificate, generatiunea juna sedusa infricosiatu, ur'a si urgi'a se propaga neincetatu pe cali clandestine; intr'aceea onorabil'a comisiune apare în ochii lumei, cá si cum nu ar vedea si nu ar audí nimicu, cá si cum nu iar pasá de solidaritatea ce exista între dens'a si organulu clericale.

Trebue se se faca lumina si lumin'a se va face.

G. Baritiu.

Pâna candu aceste sarcine?

În Augustu 1845 redactorulu acestui diariu publicase în diariulu seu de atunci, „Gazeta Transilvaniei“ unu articlu primu, întru care indemná pe locuitorii romani, cá toti cáti potú în sensulu legiloru, totu de atunci, se'si castige proprietate de pamentu în tier'a loru. În aceeași luna silitu fiindu a se presentá elu si redactorulu diariului germanu din Brasiovu, la cancelari'a curtiei si la famosulu ministru de politia grafulu Sedlmiczky în Vien'a, — consiliariulu de curte Somlyay, care era cum se dice „chef“ alu biroulu de pressa, rastindu-se cátra Baritiu ilu întrebá, cum cutédia elu se recomande romaniloru proprietate de pamentu, cá-ci a vorbi romanulu de proprietate, însémna a'i recomandá se fia comunistu.

Asia întielegeau înainte cu 35 de ani chiaru gubernele nóstre dreptulu omenescu de a'si castigá cineva drépta proprietate de pamentu; dara totu acelea guberne aveau maxim'a de statu care tine cá: alu cui este pamentulu, a aceluiu este si domni'a si tóte drepturile asupra tierei.

Óre astadi cum cugeta legislatorii si gubernatorii? Ei cugeta totu asia, numai formul'a le este schimbata. Acuma se dice: Lasamu ómeniloru illusiunea, cá se créda cá în adeveru ei sunt proprietari, în realitate inse adeveratulu proprietariu alu teritoriulu întregu se fia numai statulu, sau cum se dicea în feudalismu, corón'a. Indesiertu striga cei mai buni economisti contra acestei doctrine perverse, care duce în adeveru la comunismu pe doue cali si la revolutiunea cea mai sangerósa si barbara din câte s'au vediutu de 100 de ani încóce; indesiertu dicemu, pentru-cá fanatismulu orbitu si orbitoriu, alérga barbatesce pe calea perirei înainte.

Materia bogata este acésta, care merita se fia tractata si discutata în tóte dilele, în diarie, în carti, în conversatiuni private, în dissertatiuni publice.

Amu disu cá doctrin'a cea noua ce se propaga la noi cu scopu de a face unu singuru proprietariu, pe statu, este perversa, care impinge pe popóra de spate în flacarile revolutiuniloru. „Siebenb. deutsches Tagblatt“ din 4 Septembrie a. c. á documentatu acestu adeveru cu cifre statistice ungresci, care de si mute, vorbescu totusi cu elocentia mai ilustra, decâtu toti ministrii si toti deputatii dieteloru. Éca cum:

Înainte numai cu 6 ani valórea teritoriulu Ungariei si alu tieriloru adnexe fu pretiuita în bani la 3700 milióne florini asia, cá în acestu pretiu nu intra casele de locuitu, nici dependentiele loru, ci este pretiuitu numai pamentulu.

Pe acestu teritoriu se pórtá economia de campu. Venitulu curatu, scosu dupa catastrululu oficiale din tóta Ungari'a, Transilvani'a si Croatia este pe anu (se întielege în cifra mijlocia) 127,627.000 florini. Candu dicemu venitu curatu, întielegemu

cá spessele cultivarei sunt subtrase din venitulu brutto, nu inse si sarcinele statului, ale municipiului, comunei politice, comunei bisericesci etc., cá-ci aceste se scotu dupa aceea din venitulu curatu.

Sub absolutismulu si semiconstitutionalismulu austriacu (1850—1866/7) darea de pamentu (fancier'a) era în Transilvani'a 10%, în Ungari'a cá mai fertila si cu comerciu mai mare, 16% din venitulu curatu; astadi aceeași dare este aprópe întreita. Se luamu inse totu numai cifre generali, pe care avemu se le subtragemu dela venitulu curatu.

Darea de pamentu scósa din tierile „corónei“ ungresci pâna în a. 1875 a fostu rotundu 37½ milióne. Din acelu anu înainte se mai incarca sub unu titlu, éca asia, de aruncu, câte 3½ mil. — Sum'a foncierei pe anu 41 milióne florini. Sco-tiendu acésta suma din venitulu curatu, aru mai remanea poporulu agricultorulu circa 86 milióne fl., din care se traiésca pâna la altu secerisiu.

Dara stati pe locu, cá din acelea 86 milióne mai are se dea multe percente la comitatu si la comune. De nu aru fi datele oficiale publicate de ministeriu, nu ti-ai crede ochiloru vediendu, cá în Ungari'a sunt comune, în care arunculu comunale se urcá în 1875 pâna la 150% asia, cá de ex. celu ce dá statulu 100 fl. la comuna trebue se platésca 150 fl. Chiaru si aici în Transilvani'a sunt contributiuni comunali dela 20 pâna la 30 si 35 pe alocurea si 50%. Ar fi fórté instructiva publicarea mai multoru budgete de ale comuneloru specificate asia, precum se publica din comunele urbane, de câte 20 mii pâna la 200 mii locuitori, si mai mari. Te miri câte positiuni se insira, parte necesarie, alte folositorie, o multime cu totulu de prisosu, pâna la crima. Dara se facu tóte si arunculu cresce neincetatu, în cátu astadi ilu poti luá terminu mediu la 50%, prin urmare în statulu întregu la 19 milióne. Subtrasa si acésta suma din restulu venitulu curatu de 86 milióne, aru mai remanea proprietariloru mari si mici pe sam'a loru 67 milióne fl.

Hoho! striga aci bancile, casele de economii, capitalistii onesti si usurarii rapitori. „Cercetati“ dicu ei, „în cartile hipotecarie (Grundbücher) si veti afla, cá economii si proprietarii Ungariei, Transilvaniei, Croatiei gemu sub 222 milióne 740,357 fl. datorii intabulate pe mosiile loru. Totu ei mai erau datori în 1875 si la particulari, pe cambii si obligatiuni personali circa 78 milióne, prin urmare datorii loru passive se urcau la 300 de milióne. De atunci aceleasi datorii au mai crescutu dupa statisticulu Keleti, inca cu aprópe 35 milióne; prin urmare acum, în anulu 1880 datoriiile hipotecarie passive ale proprietariloru sunt cu atátu mai mari. Platiti mai antaiu interessele acelor capitaluri, fia si numai cu 5 ori 6%, de aci incolo vedeti voi din ce veti trai.“

„Ci cá atunci abia ne mai remane venitu efectivu 37 milióne“, replica proprietarii.

Si cáti sunt acei proprietari? Sunt 2.348,110 mici cu câte 5—10 jugere (pogóne), 132,729 mi-diulocii cu câte 30 pâna la 1000, 5195 mari, dela 1000 pâna la 10,000 jug. si în fine 231 carii au dela 10 mii de jug. în susu, adeca asia numita Latifundia. Cele 37 milióne inpartite, s'ar veni pe fiacare proprietariu câte 18 di: opt-spredece florini v. a., cá se traiésca preste anu cu familiile loru.

Statisticulu Schlicker în opulu seu din 1877 pune venitulu proprietariloru din productele pamentulu cu multa mai mare de cátu este celu oficiale, adeca la 276 milióne fl. v. a. Noi inca suntemu aplecati a'lu luá de base pe acesta, ba de ar fi acela în realitate chiaru indoitu mai multu, inpartitu pe 2 milióne 486,365 de familii, cátu se vine pe o familia? Divisiunea o póte face oricine.

Care sunt urmarile? Acelea se vedu în tóte dilele. Consiliariulu ministeriale Keleti asigura, cá în anulu 1876 s'au schimbatu proprietarii la 189,249 de mosii si mosióre, éra în 1877 si mai multe, adeca la 219,381 în valóre de 186½ milióne fl. Din acestea numai în 50 mii de casuri s'au schimbatu proprietarii prin hereditate, cealalte prin vendiare, cátu din mana libera, cátu mai multu la toba. Trecerea mosiiloru dela unu proprietariu la altulu în Ungari'a deveni adevrata epidemia, si se nu uitamu, cá taxele de transcriptiune (intabulare) sunt asia de mari, în cátu la o mosiia venduta de cinci-ori se duce întregulu pretiu numai în taxe fiscali, cu alte cuvente, valórea o a luatú statulu; védia apoi proprietarii, cum îi voru mai dá o alta valóre, sau mai bine, cum isi voru scóte pretiulu din ea. De aici se explica fórté bine, pentru ce scadu mereu pretiurile mosiiloru.

Cu tóte acestea, în mani'a acestei spoliatiuni

fiscale, noi nu vomu încetá nici-odata se dicemu romaniloru: cumparati mereu pamentu si'lu cultivati fórté bine.

Revista politica.

Sibiin, 10 Septembrie st. n. 1880.

În caletori'a sa de reintórcere dela baile din strainetate, ministrulu de externe austro-ungaru bar. Haymerle aflá cu cale a face în trécatu o visita principelui-cancelariu de Bismark, care se afla actualmente retrasu în vilegiatur'a sa dela Friedrichsruhe. Acésta visita a ministrulu de externe austro-ungaru este discutata si comentata din diferite puncte de vedere. Organele oficióse ale baronului Haymerle afirma, cá visit'a dela Friedrichsruhe au fostu dictata de inpregiurari politice de prim'a ordine, cá ea este o noua proba a sincerei si marei întimitati ce domnesce între cele doue state aliate, si cá scopulu ei este stabilirea unei întielegeri ulterioére a celor doui barbati de statu asupra atitudinei si mesuriloru, ce au se ia cei doui aliati în cestiunea orientala si cu deosebire fatia cu cestiunea supraveghiarei Dunarei de josu pâna la Marea négra, precum si asupra politiceei ce are se urmedie gubernulu austro-ungaru fatia de cerbicós'a resistentia a Serbiei si a opositiunei Romaniei în comisiunea européna dunaréna.

Cu alte cuvinte disu, ministrulu de externe alu puterniculu statu austro-ungaru s'au dusu la Friedrichsruhe, pentru cá se se inchine cancelariulu prusso-germanu, se primésca dela densulu inspiratiuni politice si totuodata instructiuni si marsiurut'a, carei are se se întocmésca politic'a aliatulu din Vien'a. Austro-Ungari'a plutesce deci cu pandiele înflata de ventulu ce sufla din Friedrichsruhe, pe valurile mobile si umede ale aliantiei germano-austriace.

Comparandu între sine politic'a esterna si interna a monarchiei austro-ungare vomu aflá, cá ea este dualistica si inspirata de doue suflete, ce locuescu în acelasiu corpu. În timpu ce politic'a esterna si-au aflatu espressionu în aliantia nescrisa, incheiata acum unu anu între principele de Bismark si comitele Andrassy, politic'a interna este condusa de curentulu slavo-filu alu politiceei comitelui Taaffe, ale carei rezultate au fostu pâna acuma intrarea în Reichsrath a boemiloru, caderea si paralisarea nemtiloru centralisti si acuma în fine, multu comentat'a caletoria a monarchulu în Galiti'a si Bucovin'a. Semnatur'a caracteristica a politiceei actuale austro-ungare este deci cu doue fetie si adeca: în afara ea este germano-fila, éra înlaintru slavo-fila. Nu incape indoiala, cá o astfelu de politica cu doue suflete nu póte avea durata lunga si cá mai curéndu séu mai tardiu, va trebui se se acomodie unulu celuilaltu séu se se contopésca, dupa cum va preponderá influinti'a straina a multu iubitului aliatu din Friedrichsruhe, ori aceea a elementulu slavo-polonu, acarui stea se apropia totu mai multu de zenitulu seu.

Aceesi Austro-Ungaria, ai carei barbati de statu au declaratú de repetite-ori si la diferite oca-siuni, cá acésta monarchia nu póte suferi cu nici unu pretiu, cá la fruntariile sale sudu-ostice se se formeie state mici slavice, semi-vasale Rusiei, astadi ia parte activa la demonstratiunea esecutiva navala a poteriloru europene în contra Turciei, cu scopu de a o constringe se ceddie cetatea si portulu maritimu Dulcigno în posesiunea Muntenegrului, care inca este unulu din acele mici state slavice, de cari se temu atátu de multu barbati de statu ai Austro-Ungariei. Eata deci si aicea o noua contradicere între vorbe si fapte, o contradicere care este si ea una din multele balantiari de libela, ale politiceei siovaitóre si neconstante ale acestei monarchii. Acésta politica se póte caracterisá cu o disa remasa de pe timpulu absolutismulu austriacu, care se esprima prin cuvintele: confusa dar' radicala.

Intr'aceea flot'a colectiva a mariloru poteri s'au adunatu în portulu Ragusa, cá se plece la Dulcigno, pentrucá séu se fia de fatia la cedarea acelei localitati în posesiunea Muntenegrului, séu la casu contrariu, se constringa pe Turci'a si pe albanesi la acésta cedare cu poterea tunuriloru Krupp, Armstrong si Uchatius. Acésta demonstratiune colectiva si esecutiva îndreptata în contra Turciei, se face în numele si în virtutea tractatulu internationalu incheiatu la Berlin.

Care va fi rezultatulu finale alu acestei demonstratiuni navale, nu se póte sci, ceea ce se póte inse prevedea si sci de pe acuma este: cá demonstratiuni de acestea navale venindu odata în moda, nu se voru margini numai la una, ci ele se voru repeti dupa cum va aflá diplomati'a cu cale,

astadi in contra Turciei, maine in contra Serbiei, a Bulgariei si asia cu gratia mai departe si astfelu flot'a colectiva a mariloru poteri va implini serviciulu de politie permanenta a Europei. Că prin astfelu de mesuri dictatorice libertatea poporaloru orientale devine fictiva si ilusorica, n'are lipsa de a fi demonstrata, de órece este unu lucru claru si lesne de intielesu. Una din intrebarile viitoriulu va fi deci si aceea, că până candu Turci'a si popórale orientale voru fi dispuse a acceptá si a súferi dictatur'a européna, care dispune in modulu celu mai arbitrariu de sórtea si libertatile lor, pe care si le au castigatu in lupte nenumerate? Si la acésta intrebare va raspunde si o va deslegá totu viitoriulu.

Comentariu la caletori'a ministrului de instructiune.

— (De lângă Timisiu, 30 Augustu 1880.) Se intempla adesea in convenirile confidentiale, că generatiunea mai tinera incepându a desbata si a tractá unele cestiuni de care sunt la ordinea dilei, cu acea ocaziune de comunu vine in desbatare si tinut'a barbatiloru, cari au jocalu óre-care rol in cestiunile subversante. Este o placere a ascultá o disputa, care decurge intre doi individi, cari sciú ce insemnédia a discutá cu sange rece si a nu stá mortisii pe lângu o parere, formandu'si asia dicându idei fixe. Se intempla inse de multe-ori, că fiindu de fatia si observate tóte regulele discussiunei, la vorbe simple una parte nu admite adevérule celeilalte; in casulu acesta decudu documentele.

Deci pentru-cá d. Popea,*) cu care avuramu onóre a disputá despre scótele romane si formarea caracterului nationalu in acelea, se fia convinsu intr'adeveru, cumcá regimulu magiaru voiesce a magiarisá scótele poporale preste totu si nu este indestulitu cu asigurarea influintiei in conducerea instructiunei, cu permissiunea onor. redactiuni, voi face cunoscutu urmatoriulu rescrisu alu d-lui ministru de culte in copia: 5695 Sz. Vallás és közoktatási magy. kir. Minister. Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Ur! A Hunyad megyében fenálló s Méltóságod mult évi November 28-án 1532 sz. a. kelt felterjesztésében érintett iskolák, mint érdekelt községek kívánságához képest a népokt. törvény 80-§-a alapján fellállított tanintézetek állami jelleggel bírván, azok tannyelve kizárólag csakis a magyar lehet. — Miről Méltóságodat mult évi November 28-án 1532 sz. a. kelt becses előterjesztésére vonatkozólag a csatolmány visszazárása mellett oly tiszteletteljes megjegyzéssel értesitem, mikép érdekelt községek részéről ép azért késedelmeztetett a kérdéses tanintézeteknek állami jelleggel való életbe léptetése, mivel azokban az oktatási nyelv az állam hivatalos nyelve. Egyébként megemlítés nélkül még azt sem hagyhatom, hogy a román nyelvet a tanítók bírják, s azok által az, — magyarázatot közben kiegészítő nyelvül használnak is. — Fogadja Méltóságod etc. Budapest 1880 évi April hó 25-én Trefort s. k. — In traducere prescurtata: „Ilustrissime si Reverendissime domnule episcópe! Scótele din cottulu Hunedórei amintite si in comunicatulu Ilustritatiei Tale, ridicare pe bas'a §. 80 din legea pentru instructiunea poporale, că institute de statu, conformu dorintiei comuneloru interessate, avendu caracteru de statu: limb'a propuneru in acele póte fi esclusive numai cea magiara.“ — (Periodulu alu doilea este o tautologia si intr'una rafineria stilistica.) — „Altcum trebuie se amintescu, cumcá invetiatorii vorbescu limb'a romana si aceea e folosita de ei cá limba auxiliara in propunere.“ — Primesce Ilustrissime etc. Budapest'a 25 Aprile 1880. Trefort m. p.

E cunoscutu adeca toturoru căti au studiatu mai de aprópe statistic'a invetiamentulu poporalu, cumcá in cottulu Hunedórei, care este mai curatu romanescu, in fórte multe comune romane si dupa limba si dupa religiune, sunt scótele de statu, in cari contra naturei si reguleloru pedagogice — de si dupa legile patriei — sciintiele se propunu, nu in limb'a eleviloru, ci in cea magiara, cu totulu necunoscuta scolariloru.

Unu archiereu demnu de positiunea sa, s'a ingrijitu, precum se interessédia si de presente cá in institutele acele se se propuna religiunea si celelalte sciintie in limb'a romana, si de cătra invetiatori romani, spre care scopu a si petitionatu la d. ministru, éra respunsulu i-a fostu celu aretatu mai susu. Ce e mai multu, in acele scótele sunt de comunu invetiatori calvini ori jidani magiarisati, alu caroru patriotismu este remuneratu cu posturi de docenti la poporulu romanu.

In scótele de statu si comunale regimulu dispune dupa placu si voia libera, precum voiesce se dispuna si in scótele confessionale; in cele de ántaiu dejá in fapta tntesce a rapí religiunea si limb'a generatiunei tinere; apoi judecandu dupa tóte simptomele, nu avemu nici-o cauza a ne indoi, că va urmá cătu mai curendu aceeași procedura si in scótele confessionale. Avemu si alte presemne elare, că preste puçinu se va formá o ceta de Erostrati, fara convingeri religiozitate, cari se voru incercá, mai multu intru ascunsu, că se'si bata jocu de tóte legile omenesci. Se fimu inse convinsi, că nu exista omu nici potere omenéscă, care se fia vreodata in stare de a paralisá legile divine si naturali, căci de candu e lumea si ómenii in lume, Ddieu si natur'a au pedepsitu amaru pe toti rebelii in contra acelor legi.

T. Grachu.

Estrasu

din statutele „Asociatiunei nationale in Aradu pentru cultur'a poporului romanu.“

§. 1. Scopulu societatii preste totu e cultur'a nationala a poporului romanu; éra mai alesu inaintarea literaturii romane si a culturii sociale prin cetire si conversare, cu delaturarea toturoru disputeloru politice. Spre scopulu acesta societatea va avea:

a) a dá ajutoriu de bani séu altfelu de ajutoriu ori remuneratiune materiala studentiloru, si preste totu tineriloru romani mai seraci, cari ambla in institutele de invetiatura, séu si altcum se pregatescu pe orice cariera científica, artistica, industrială, de negociatoria, séu economica; asia si invetiatoriloru elementari romani, cari in chiamarea lor se trudescu cu sporu de lauda; si autoriloru romani, cari au lipsa de ajutorintia; nu altmintea din timpu in timpu a intinde ajutorintia scóteloru elementare, care sunt in lipsa de carti si de alte unelte scolastice; éra invetiaceiloru buni a dá premie;

b) din productele literaturii romane, mai alesu din foile periodice si din gazete, precum si din alte opuri scientifique, a compune o biblioteca spre folosulu membriloru societatii, si prin acésta a mijloci: cá iubitorii de literatura incai din bibliotec'a Asociatiunei se póta cunósee si folosi unele opuri literare mai mari si mai sumptuóse, care prin singuratici nu se prea potu castigá;

c) a instruí o localitate buna pentru tinerea siedinteloru si pentru asediarea bibliotecei Asociatiunei, cum si spre acelu scopu: cá acolo membrii Asociatiunei, pentru folosirea producteloru literare atinse sub b) si pentru inaintarea culturii sociale prin conversare, dupa ordulu casei,*) in tóta dio'a se se póta luá parte in cetire, in jocuri de chacu, de biliardu, si in altfelu de petreceri culte sociale;

d) a fi cu luare aminte la pasii si opurile acelora, cari se trudescu pe lângu cultur'a natiunei romane, éra mai alesu pe campulu literaturii: a conlucră spre esirea opurilor literare si artistice romane, prin acoperirea spesseloru editurei, prin defigerea premieloru, si prin comandarea acelora; apoi in acestu modu a servi cá unu factoru alu inaintarii culturii nationale romane.

§. 2. Societatea va portá acésta numire: „Asociatiunea nationala in Aradu pentru cultur'a poporului romanu.“

§. 3. Loculu de siedintia alu Asociatiunei e orasiulu Aradu.

§. 4. Membrii societatii, afara de cei subscrisi, cari deodata sunt fondatorii acestei societati, potu fi toti acei cetatieni din Austri'a, cari au etatea deplina, dorescu cultur'a poporului romanu, au portare morala nepatata, si spre inaintarea scopuriloru societatii voru oferí pe trei ani o suma anuală celu puçinu de doi florini, la ce si fondatorii se legatuescu.

§. 6. Fiesce-care membru alu societatii in adunarea generala are votu decisivu; póte face motiuni, care se tinu de scopulu si lucrarea societatii: póte recomená membri noi; póte fi alesu de presiedinte, vicepresiedinte séu notariu alu adunarii generale, si de membru alu directiunei, póte cercetá localitatea societatii pe lângu observarea regulamentulu casei,**) si acolo póte luá parte in cetire séu in alte petreceri sociale; din contra: e datoriu a conlucră, in cătu numai se póte, spre inaintarea scopuriloru societatii; a implini credintiosu insarcinarile date dela adunare si prin elu primite; éra mai alesu jumetate din sum'a anuală spre scopulu societatii oferita, la inceputulu fiesce-carui semestru a depune inainte.

§. 9. Directiunea e datóre la capetulu fiesce-carui anu a dá raportu la adunarea generala despre manipularea trebiloru societatii; éra deosebi si despre starea scóteloru portate despre perceptiuni si spesse, cum si despre starea fondulu instructu alu societatii.

§. 13. Membrii, cari aru fi moralicesce patati, nu altcum cari aru lucrá in contra scopulu societatii, si cari nu aru implini indatoririle asupra'si primite, — prin directiune, cu invoirea aloru doue parti de trei din numerulu membriloru directiunei, se voru sterge din rendulu membriloru societatii, fara cá aceia se póta pretinde a li se întórce sumele de bani platite in casad'a societatii.***)

*) Vrea se dica: regulamentulu casei. Ordu (dela latin: Ordo, inis), este in limb'a romanéscă unu barbarismu, care rupe urechi'a. Not'a Red.

**) Regulamentu, séu déca voiti, Ordine si nidecum Ordu. Red.

***) Casada? De unde până unde casada? Red.

Sciri diverse.

— (Asociatiunea transilvana.) Estragemu dintr'o corespondentia particulara a „Romanului“ primita din Transilvani'a urmatoriulu passagi relative la acésta institutiune nationala:

„Asociatiunea transilvana, dice coresp. este unic'a institutiune ce dá romaniloru din Transilvani'a ocaziunea de a se intalni celu puçinu odata pe anu la o convenire culturala si literaria.“

„Ea este infintiata de 19 ani si dispune astadi de unu capitalu de 81,645 florini. Este unu capitalu fórte modestu, inse cu tóte acestea a produsu fructele cele mai frumóse si inbucurátore, a datu in fiacare anu burse pentru tineri la diferitele institute de invetiamentu, a datu burse pentru industriasi si comercianti, a datu premii, a ajutoratu scótele poporale si alte multe asemenea. Regretu că nu am la indemana unu conspectu despre tóte jertfele sale aduse dela infintiarea ei până astadi pe terenulu culturii nationale, despre bursele, premiele si celelalte ajutóre, care facu unu capitalu mai mare, decâtu celu ce exista, căci atunci ori-cine si-ar potea face o idea lamurita despre beneficiile ei de până acuma....“

— (Hymen.) D-lu Emiliu M. Vicasiu, absolutu de teologia din Gherla si-a serbatu in 6 l. c. cununi'a sa cu d-siór'a Eleonor'a Popu, fic'a notariulu din Banisiór'a. Se fia in óra buna si fericita!

— (Hymen.) D-lu Erofteiu Gheaja si d-siór'a Mari'a Circa isi voru serbá cununi'a la Deasiu in 31 Aug. st. v. Se fia bine-cuventati infru multi ani!

— (Kossuthianismulu progressédia si in Transilvani'a.) In 6 l. c. partid'a kossuthiana s'au constituitu in Clusiu, in locuint'a preotulu reformatu Gregor Szas, alegandu'si de presiedinte pe avocatulu din Clusiu Rudolf Haller. Totu cu acésta ocaziune s'au decisu a se infintiá si unu nou diariu opositionale subt titlulu „Elenzék“ (Opositiune), care va aparea in curendu la Clusiu.

— (Urmari de ale betiei.) Ni se scrie dela Pianulu sasescu, că in 18 Augustu facendu-se o betia din cele usitate in cárcium'a de acolo, dascalu si notariulu, ambii veri primari, din caus'a unui sasu se luara la bataia cu sparseturi de sticle si tranteli. Notariulu remase batutu, éra dascalulu se luá cu sasulu pe aci incolo. Dupa 2 dile esi cocosiulu rosiiu pe siur'a lui Savu tatalu dascalului. Acea siura au arsu acum a trei'a óra.

Este acésta vendetta italiana, arnautiesca, sérbesca sau secuiéscă? ori cá jupanii notariu si dascalu au imitatu pe redactorii Verhovay si Bartok? Blastematu progressu in cultura!

— (Victori'a englesiloru in Afganistanu.) Diariulu „Neue fr. Presse“ publica urmátorea telegrama ce i se tramite din Londr'a, cu data de 4 Septembre:

„Ministeriulu Indiiloru a publicatu astadi la amiadi urmátorea depesia a generalulu Roberts, data in Kandahar 1 Septembre, 6 óre sér'a: „Armat'a lui Eyub-Khan a fostu astadi cu totulu butata si inprasfiata si acésta, precum speru, cu nisce perderi relativu mici. Lagarulu seu a fostu luat, cele doue tunuri perdate au fostu redobandite, éra brav'a nóstra infanteria a pusu man'a pe mai multe tunuri minunate. Cavaleri'a nóstra urmaresce pe inamicu. 9 din oficiarii nostrii sunt morti séu raniti; 18 ómeni au fostu omoriti, 57 raniti. Perderile trupeloru indigene sunt inca necunoscute, dara este probabilu că ele nu sunt mari. Pe lângu acestea generalulu Roberts mai anuntia, că s'a gasitu in lagarulu lui Eyub-Khan cadavrulu locotentulu Maclaime, asasinatu de curendu. Se dice că Eyub fuge spre Herat.“

O alta telegrama din Londr'a, totu cu dat'a de 4 Sept., mai anuntia urmátorele:

„Telegrame oficiale confirmá total'a infrangere a lui Eyub-Khan. Perderile Englesiloru sunt mici. Se dice că Eyub, care fuge spre Herat, aru fi perdutu 10,000 prisonieri.“

— (Armat'a romana) este reprezentata la manevrele din Galiti'a prin: colonelulu Budisteanu, siefulu regiment. 4 de infanteria, maiorulu Alesandrescu, maiorulu Vladioianu si capitaniulu de artileria Siomescu. D-lu ministru de resbelu Slaniceanu va sosi in 13 l. c. la Cernauti spre a salutá acolo pe imperatulu austro-ungaru.

*) Care din fratii Popea si in care fóia periodica, séu in ce carte. Red. Obs.

— (Tabloulu posturilor de medici vacante in Romania.) Diarele de dincolo publica tabloulu de posturile de medici de spitale si orasie aflate vacante, cari urmédia a se dá in concursu, potrivit art. 29 din legea sanitara si a art. 1 din regulamentul concursurilor:

Medic. de orasie: Orasiulu Târgulu-Jiulu, lei 300 léfa. Orasiulu Falticeni, lei 150 léfa si 50 lei diurna. Orasiu Alexandria, judetiulu Teleormanu, lei 250 léfa. Orasiulu Zimnicea, judetiulu Teleormanu, lei 400 léfa. Orasiulu Rusi-de-Vede, judetiulu Teleormanu, lei 150 léfa. Orasiulu Mizilu, judetiulu Buzeu, lei 300 léfa. Orasiulu Oltenitia, judetiulu Ilfov, lei 200 léfa. Orasiulu Hârlau, judetiulu Botosiani, lei 166 léfa. Valcea, lei 100 léfa pe luna.

Medicin'a veterinara.

Bub'a manzului.

Subt acestu titlu aflâmu in „Monitoriulu agricol” din Bucuresci, urmatoriulu articolu instructiv, pe care recomandandu'lu onor. nostrii cetitori si cu deosebire d-loru economi, ilu reproducemu si noi la locul acesta cum urmédia:

„Este o bóla care se ivesce numai la cai si care consta in inflamatiunea partiei din launtrulu nariloru (mucósa nasala) si de ímfatur'a glanduleloru sub-maxilare (gâlci), insoçite si de ímfatur'a partiloru ce le inconjóra.

Bub'a manzului se póte declará la cai de ori ce etate, dar ea afectá mai cu séma manzii. Póte se nu se ívesca la toti caii. S'a vediutu inse cá dens'a se póte íví de mai multe ori pe acelasu individuu.

Causele ce predispuu caii a contractá bub'a manzului sunt: dentitiunea care este cea mai ínfluenta; schimbarea de regiune si prin urmare de clima, ostenéla, lucrulu prea timpuriu si schimbările de alimente, etc.

Ér' causele ce o ocasionédia sunt: ínfuinti'a unui aeru rece si umedu, cétia grósa, gazele iritante etc.

In urm'a observatiuniloru positive a veterinariloru distinsi, se admite astadi, cá bub'a manzului este contagiósa (molipsitóre); cá-ci este demonstratu cá animalele sanetóse si bine alimentate potu contractá acésta afectiune prin locuirea in acelasu grajdu cu animale bolnave.

Bub'a manzului se ivesce sub doue forme: usióra si grava.

La prim'a aretare a acestei bóle se observá puçine friguri; turburarea este generala si ea se caracteriséla prin tristetia, lipsa de pofta de mancare etc. Semnulu celu mai constantu este ímfatur'a glanduleloru sub-maxilare (gâlci) si ale partiloru vecine situate intre falci; interiorulu nariloru si alu pleopeloru este asemenea puçinu ímfatu si rosiiu.

Scursórea de mucu din nari incepe la 6 séu 8 zile dupa ivirea gâlcilor; dela acestu momentu starea generala a animalulu bolnavu pare cá se índreptédia.

Inflamatiunea spatiulu coprinsu intre falci se termina mai totdeauna prin supuratiune (formare de puroiu). Câte odata aceste semne iau o intensitate mai mare, vedemu atunci cá semnele susu indicate sunt mai accentuate séu mai pronuntiate, inflamatiunea se intinde in organe mai sensibile si mai profunde; scursórea mucósa este mai abundanta si de limpede ce erá la inceputu ea devine la acésta stare de o colóre cam verdiue.

Daca bub'a manzului este simpla si usióra, trebuesce se favorisamu mersulu ei, tinendu partile ímfate ínvelite cu peturi calduróse, séu ceea ce este preferabilu, o blana aplicata pe partile bolnave; oblojite calde si cataplasme de faina de inu calde sunt fórt recomandate in asemenea cadieri.

Candu se ivesce cu simptome mai marcate si mai grave, vomu prescrie diet'a si fumegatiuni emoliente in cavitatile nasale. Aceste fumegatiuni dau unu efectu incontestabilu si sunt cu atátu mai pretióse in tratamentul acestei bóle, din caus'a ínlesnirii cu care se póte aplicá si fiindu-cá sunt cunoscute de mai toti proprietarii de cai. Cu tóte acestea voiu arató modulu celu mai practicuu de a'lu íntrebuintá: Se ia flóre de fenu care se pune intr'o traista (cá acele ce se obicinuescu la tíera séu in voiagi, pentru a dá ordiu la cai) si se oparesce cu apa ferbinte, dupa ce se scurge ap'a traist'a se va aplicá la botulu calului, se íntielege cá ap'a ferbinte se evaporédia si cá acesti vapori sunt plini de principii emoliente si aromatice luate séu sustrate dela flóre de fenu; acesti vapori se dirigu spre narile deschise ale animalulu, care se bucura de efectulu loru salutaru.

Afara de aceste íngrijiri ceea ce este mai de

recomandatu, este aplicatiunea unei vesicatóre pe gâlci, care vesicatóre are de scopu de a provocá mai repede formatiunea puroiulu. Formul'a cea mai usitata in asemenea casuri este urmátórea:

Ia: Alífa de mercur simpla: 60 grame.

„Prafu de cantharide: 12 grame. — Mesteca.

Se se aplice pe gâlci.

Pipáindu abcesulu, daca vedemu cá puroiulu s'a stabilitu, atuncea se deschide acésta colectiune cu unu histuri. In casuri mai grave recomandamu cetitoriloru si proprietariloru de cai a avea recursu la mediculu-veterinariu.

Inainte de a terminá, consiliediu pe proprietarii ce au cai afectati de bub'a manzului, cá mesura de precautiune, se separe totdeauna bolnavi de sanetosi; fiindu admisa posibilitatea transmissiunii acestei afectiuni, ar fi o ímprudentia de a lasá in contactu pe bolnavi cu sanetosi.

Louis Vincent,
medicu-veterinariu

memburu alu comitetulu societati
centrale de agricol.

Conversatiuni literarie.

In cursulu verei rogaseramu pe unii domni literati ai nostrii, cá discussiunile filologice si anume cea relativa la ortografiá, se le amanamu — incai in acestu diariu mai multu politicu si mai puçinu literariu, pe lunile de tómná si de érna, din caus'a mai virtosu, cá preste véra absentédia in caletorii si pentru cautarea sanetatiei mai multi barbati de ai nostrii devotati sciintiei, prin urmare nu potu fi in curentulu discussiuniloru, pâna la întórcere. Intr'aceea unele foi nepolitice, precum, „Amiculu familiei” dela Gherl'a si „Scól'a romana” dela Năsáudu, continuara cu unele studie limbistice demne de tóta atentiunea barbatiloru nostrii de sciintia, carii n'au de cátu se revina la ele.

Zelulu laudabile alu literatiloru romani din comitatulu Satmaru scornise multa pulbere in Juniu a. c., cá si cum acelora nu le-arú mai fi permisu a se interessá de limb'a loru nationala. In locu cá celu puçinu bun'a loru vointia si caldurós'a interessare se fia fostu primita in spiritulu blandetiloru si incuragiéta cu atátu mai multu, cu cátu ea se manifestá dintr'o parte, de unde nu prea eramu dedati se o asteptamu de cátiva ani incóce, densii fusera luati preste pitioru, precum se dice pe la noi. Pentru-ce? De candu studiulu limbéi romanesci s'a facutu monopulu numai pentru „filologii” din Sibiu, Bucuresci si Jasi? De candu romaniloru din Ungari'a li s'a cassatu dreptulu de a se ocupá de limb'a loru materna, a o studiá, a si-o preface in limba nationale prin unificarea pronunçiatiei loru proprie, cu limb'a majoritati nationale? Nu le este loru de ajunsu cu persecutarea ei din alta parte?

Se vedemu inse, ce crima mare filologica voru fi commisu confratii din Satmaru atunci, candu s'au adressatu densii cátra dn. Ioanu Ghic'a presiedintele Academiei in cestiunea ortografiei. Informatiunile ce urmédia mai la vale, ne voru dá respunsulu.

„Cu placere descriu liniile aceste, avendu a ve incunoscíntia despre unu lucru frumosu si de mare interessu pentru toti romanii; — íntemplatu in Satmaru, cá documentu, cá inteligenti'a romana din acestu comitatulu se scie interessá cu caldura, pentru afacerile relative la cultur'a poporulu romanescu.

Abia a petrunsu si aici scirea prin diarie, despre proiectulu d-lui Titu Maiorescu, pertractatu in sesiunile sectiunii filologice ale Academiei romane, si toti amu asteptatu cu incordata atentiune deslegarea finale a acestei cestiuni grave, ce de atát'a timpu agitéla spiritele ómeniloru nostru de specialitate.

Vediendu inse, cá desbaterile urmate in sectiunea numita, nu tindu a deslegá cestiunea pe bas'a si íntelesulu principiloru filologice, dupa modest'a nóstra opiniune, — acceptate si acceptabile, ne-amu simtitu indemnati a dá espressiune pareriloru nóstre. Timpulu inse erá urgente, si noi amu doritu cá presidiulu Academiei se fia incunoscíntiatu, cá multi din publiculu romanescu nu sunt de parerile manifestate in proiectulu lui Maiorescu, inainte de ce s'ar pertractá caus'a in sesiunea plenara a Academiei romane. Deci adunandu-ne cátiva in Homorodu, spre a ne consultá despre cele ce ar fi de facutu, amu satoritu urmátóriele:

1. Fiindu-cá, precum am amintitu, timpulu erá urgente, se cere se ne constituim in conferintia preliminará ad hoc, a inteligentiéi romane din cottulu Satmarului, si din sínulu acestei conferintie se se espedie o telegrama presiedintelui Academiei, in carea se fia rogatu, cá se ímpedece adoptarea proiectulu amintitu, care, dupa convingerea nóstra este unu atentatu contra limbéi romane. Cu compunerea si espedarea telegramei s'a incredíntiatu biurulu conferintiei, alesu in persónele d-lui I. Marcu cá presiedinte, si alui V. Lucaci cá secretariu. Conferintia s'a constituitu, depesi'a s'a espedatu, precum voru sci lectorii „Observatoriulu.”

2. Spre justificarea pasiulu acestuia, inaintea confratiloru nostru din comitatulu, precum si inaintea întregéi inteligentiéi romane, s'a satoritu, cá parerile nóstre ma-

nifestate asupra limbéi si ortografiei romane in genere, precum si asupra proiectulu in specie, se se compuna in unu opu separatu, care apoi, in una conferintia plenara a inteligentiéi romane din comitatulu, conchiamande in terminulu celu mai scurtu, se se desbata si se servésca de unu pronunçiamentu alu inteligentiéi romane din comitatulu in caus'a numita. Cu compunerea acestui operatu s'a incredíntiatu in unanimitate d. J. Marcu, protopopulu Satmarului, aflandu'lu chiamatu si capace specialmente spre scopulu acesta, pentru cunosçintiele lui profunde in cestiunea limbéi si a ortografiei romane. Ficsarea terminulu conferintiei, si chiamarea aceleia s'a incredíntiatu biurulu conferintiei preliminarie.

Dupa aceste d-lu I. Marcu, punendu'si tóta diligenti'a, intre multe ocupatiuni, in scurtu a terminatu cu operatulu seu; terminulu conferintiei generale s'a ficsatu pe 3 Juniu st. n. Invitatiunile s'au compusu si espedatu prin biurulu mai susu amintitu, in tóte partile comitatulu, s'au scrisu epistole private in mai multe parti, s'au facutu invitatiuni in persóna, asia, in cátu tóta inteligenti'a romana din acestu comitatulu a fostu si incunoscíntiatu si invitata la conferintia pe 3 Juniu st. n.

Conferintia s'a si tinutu la terminulu ficsatu. Cá on. publicu se védia din actulu celu mai competentu decursulu conferintiei, imi iau libertate a comunica întregu processulu verbale, fiindu-cá si altcum s'ar recere se amintescu separatu fiasi-care punctu din acelu protocolu.

(Urmédia processulu verbale.)

Pretiiurile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

7 Septembrie st. n. in Sibiu:

Grâu, dupa cualitati	1 hectolitru fl.	6.50—7.50
Grâu, amestecatu	1 „ „	5.—6.—
Secara	1 „ „	4.90—5.30
Papusiuiu	1 „ „	4.60—5.—
Ordiu	1 „ „	4.10—4.50
Ovesu	1 „ „	1.80—2.20
Cartofi	1 „ „	1.60—2.—
Mazare	1 „ „	6.50—7.50
Linte	1 „ „	9.—10.—
Fasole	1 „ „	6.—7.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	36.—38.—
Untura (unsóre topita)	50 „ „	30.—32.—
Carne de vita	1 „ „	—46
Oua 10 de	„ „	—20

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

12 Augustu st. v. 1880.

Obligatiuni rurale din 1864 convertite cu 6%	1.	98.¼ b.
Inprumutulu Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%	„	108.—
Obligatiuni dominiali cu 8%	„	—
— Creditu fonciariu rurale cu 7%	„	98.—
— Creditu fonciariu urbanu cu 7%	„	91.½ „
Inprumutulu municipale alu capitalei din 1875 cu 8%	„	98.½ „
Actiunile caliloru fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	„	55.—
Obligatiuni din 1868 cu 6%	„	98.80 „
Prioritati cu 8%	„	—
Actiunile bancéi Roman'a din 1869	„	335.—
Daci'a, comp. de ascur. din 1871 act. (fr. 500) 8%	„	215.—
Roman'a, compania de ascur., din 1875 cu 8% act. (200 l.) platitu 100	„	72.—
Rent'a romana din 1875	„	76.½ „
Diverse:		
Argintu contra auru	„	4% „
Bilete hipotecarie	„	2½% „
Florini val. austriaca	„	2.14 „

• Cura pentru érna. •

Wilhelm's THE'A CURATITORE DE SANGE

antiartritica si antireumatica

a lui (1) 17-25

Franciscu Wilhelm,

farmacistu in Neunkirchen (Austri'a de jos),

a fostu folosita in fórt multe casuri cu rezultatele cele mai bune, ceea ce se probédia prin mii de scrisori de recunoscintia, in contra sioldinei, a reumatismulu, a ranelor deschise, in contra reloru íncechite si permanente, a ranelor care puroiéta neincetatu, ale bubeloru pe piele, remase din morburu secsuale, bubeloru de pe corpu si din fatia, peteloru, bubeloru siphiliticu, ínfaturiloru de ficatu si splina, dureriloru hemoroidale, galbinare, suferintiloru intensive a nerviloru, a muschiloru si a dureriloru la ínceaiaturi, greutatiloru de stomacu si de venturi, incuieriloru, ale udului, polutiuniloru, ímpotentiei la barbati si pótele albe la femei, morburiloru scrofulóse, ínfaturu ale ghinduleloru si in contra altoru suferintie. Atestatele la cerere se tramitu gratis.

Pachete ímpartite in 8 dose se afla cu pretiu de 1 fl., pentru timbru si pachetare se socotescu 10 cr. Pentru de a se apará de falsificate, se se caute cunosçutele marce brevotate si legalisate in mai multe state.

Se afla de vendiare in Sibiu la d-nii Fried. Thallmayer si I. B. Misselbacher.

• Cura pentru primavara. •

Ernaticu de vite.

Pe mosi'a Darabani, judetiulu Dorohoi, gasindu-se fenu de cea mai buna calitate si pasiune ínbelsiugata si íntinsa, — mocanii cu oi, cai, séu ori-ce altu soi de vite sunt primiti la ernaticu cu conditiunile cele mai favorabile. Atátu in privirea índemanariloru cátu si a pretiulu a se adressá directu la Curtea mosiei. (29) 2—6

Editoru si redactoru responsabilu: G. Baritiu.
Tipariulu lui W. Krafft.